

stichting Commissie Natuur en Milieu Delft

secretariaat: Bizetstraat 23, 2625 AV Delft, tel. 015 2561141 / e-mail lc.doorn@casema.nl

Delft, 29 november 2010

Betreft: Zienswijze Agenda
Landbouw

Provinciale Staten van Zuid-Holland
t.a.v. L.G.J. Westbroek
afdeling Water en Groen
agendalandbouw@pzh.nl

Geacht college,

in deze reactie op uw voorstellen voor de Agenda Landbouw beperken we ons tot een enkele hoofdlijn. Hoewel in de agenda diverse detailvoorstellen te vinden zijn die wij toejuichen (beperking maïsteelt, blauwe diensten, vergroting marktaandeel regionale producten e.a.) is m.n. de uitwerking van de hoofdlijn o.i. onder de maat. Bovendien maken we u deelgenoot van onze observaties aangaande verstedelijking en verrommeling.

De drie P's

Het meest opvallend in de tekst van de Agenda Landbouw is het veelvuldig voorkomen van het woord duurzaam. Weinig geruststellend aan dit overmatige gebruik is dat de betekenis die aan deze kwalificatie wordt toegekend steeds een andere lijkt te zijn. Dan weer lijkt de economische of fysieke duurzaamheid te worden bedoeld (durability), dan weer de ecologische duurzaamheid (sustainability).

De oppervlakkigheid en ook raadselachtigheid van dit taalgebruik wordt enigszins opgehelderd in de hoofdstukken over 2025 en over strategie (hoofdstukken 4 en 6). Dan blijkt dat voor de drie gebiedsgerichte benaderingen (voor resp. topgebieden, gebieden met een opgave en gebieden onder stedelijke invloed) de drie P's als het ware uit elkaar worden getrokken. De samenhang van de drie P's, die nu juist de kern van het duurzaamheidsbegrip uitmaakt, wordt doodleuk voor deze drie soorten agrarische gebieden aan de kant gezet en wordt één van de P's er als staande "centraal" aangehangen. Zo gaat het in de "topgebieden" vooral om de P van Profit, in de gebieden met beperkte rentabiliteit om de P (veruit het kleinst bovendien) van Planet en in de gebieden onder stedelijke invloed om de P van People (p. 13). Deze intellectuele gymnastiek verdraagt zich o.i. moeilijk met "de opgave (...) om een synthese te vinden tussen de ontwikkeling van de provinciale belangen "vitale aantrekkelijke landschappen, mooi en schoon water en een vitale agrarische sector" (p. 6).

Die synthese behoort o.i. *binnen* de landschappen gevonden te worden. De pretentie een "koploperpositie" (p. 11) in te nemen wat betreft de duurzame ontwikkeling in Europa roept daarbij ook al weer vragen op; of de Nederlandse en in het bijzonder de Zuid-Hollandse landbouw met zijn gebruik van recordhoeveelheden kunstmest en fungi- en insectencides daarop aanspraak zal kunnen maken, lijkt ons dubieus. Het vergt een radicale transformatie.

Het ook in ecologische zin verduurzamen van de "topgebieden", wat in onze ogen misschien wel de belangrijkste opgave van de Agenda zou moeten zijn, komt niet uit de verf. Het akkerrandbeheer ("functionele agrobiodiversiteit"), waar we overigens een enthousiast voorstander van zijn, is immers maar een eerste stap op weg naar een mooier en biodiverser landschap in deze vaak eenzijdige, ecologisch armetierige gebieden. Ook op het vlak van waterbeheer, gevarieerder groenstructuren en functieverbreding moet er in die grote eenheden nog veel gebeuren, w.o. ook aan terugdringing van erosie en verwaaing van landbouwhulpstoffen.

Wij bevelen verder aan om het ontwikkelen van zilte (of liever zouttolerante) teelten en aquacultures een veel hogere prioriteit te geven. De initiatieven op dit terrein kunnen bovendien een waarlijk duurzame invulling geven aan een innovatieprogramma en sluit dan mooi aan op de zo gewenste "actieve bijdrage die Zuid-Holland wil leveren aan het verduurzamen van het (mondiale) voedselsysteem" (p. 11). Dat spreekt ons meer aan dan de voortdurende bestuurlijke obstructie van waterschappen en provincie tegen het herstel van de dynamiek van het deltagebied, i.c. het estuarium, een lobby-activiteit die toch wel ernstige vraagtekens oproept over de ernst waarmee duurzaamheid wordt nagestreefd.

Het ruimte bieden aan schaalvergroting (p. 17) lijkt ons in deze fase minder opportuun omdat die gemakkelijk op gespannen voet komt met de verduurzaming.

Verstedelijking en verrommeling

Hoewel verstedelijking en ver(v)rommeling geen hoeksteen vormen van deze Agenda Landbouw, willen we toch graag ingaan op de samenhang van deze onderwerpen met de economische ontwikkeling en het ruimtelijk beleid van de provincie.

Op p. 30 stipt u aan of een provinciale open-ruimteheffing de stedelijke druk op de agrarische grondmarkt kan verminderen, m.n. omdat het grondspeculatie door projectontwikkelaars zou afremmen. Deze overweging gaat er aan voorbij dat het jarenlange maar vooral overoptimistische profijt van grondposities, kavelverkoop en bouwleges vooral door gemeenten is beoefend. Er ontstond sinds eind jaren '90 een vastgoedbonanza met een speculatief karakter dat door perverse prikkels van het Rijk en de provincie tot een onwaarschijnlijke huizenzeepbel is uitgegroeid. Die huizenzeepbel is met het uitbreken van de kredietcrisis is uiteengespat.

De schade van deze huizenmanie - een treurig voorbeeld bovendien van aanbodeconomie, het tegendeel van bouwen voor koopkrachtige vraag - is enorm: de huizenschulden van vooral de huiseigenaars is dramatisch, en al even onwaarschijnlijk is de kwaliteit van de ongeremde (en daarom evenzeer niet duurzame) verstedelijking van het gebied tussen Den Haag, Zoetermeer en Rotterdam. Gemeenten als Delft, Den Haag en Rotterdam zien hun financiële buffers wegsmelten, terwijl het financiële en landschappelijke bankroet van de gemeente Lansingerland nagenoeg een feit is.

De relatief slechte economische positie van de zuidvleugel van de randstad die de laatste decennia heeft bestaan, wordt door deze financiële en landschappelijke schuld onvermijdelijk gecontinueerd; de vermogens van huishoudens en overheden zijn omgezet in schulden, bakstenen en een verwoest landschap waar nieuwe investeerders niet veel trek in zullen hebben. Het is geen goed uitgangspunt voor economisch herstel. We willen maar zeggen: de duurzame economische topregio waar u zo naar zegt te streven, ook in de Agenda Landbouw, hebt u met het ruimtelijke beleid en het maar niet ophoudende verstedelijkings- en verrommelingsprogramma voorlopig de genadeslag toegebracht.

De landschapsarchitect Adriaan Geuze waarschuwde er al eerder voor: de economische inertie van de regio is eerder een gevolg van de verrommeling dan dat de bouwprogramma's de panacee bieden er aan te ontsnappen.

Vertrouwend u van dienst te zijn geweest, tekent.
mede namens de Initiatiefgroep Natuurbeheer in Delft,

Met vriendelijke groeten,

L.C. van Doorn
J.E. Schievink